

1. קווי ההתפתחות העיקריים

בשנת 1988 הואט במידת מה קצב עליית המחירים בישראל, אולם ממדיה של האטה זו היו מצומצמים, בהתחשב ביציבות שער החליפין, בהאטת גידול הביקושים ועלויות הייצור, ובגידול האבטלה. קשה אפוא לראות בהאטת עלייתם של המחירים ב־1988 צעד ממשי לקראת בלימת האינפלציה בישראל, והורדתה לשיעורים המקובלים במדינות המערב.

מדד המחירים לצרכן בניכוי מחירי הפירות והירקות עלה במשך השנה ב־16 אחוזים, לאחר 18 אחוזים אשתקד¹. בממוצע שנתי נרשמה בו האטה רבה יותר — מכ־20 אחוזים ב־1987 ל־16 אחוזים ב־1988. קצב העלייה של מחירי השימושים המקומיים פחת בממוצע שנתי מ־21 ל־16 אחוזים, וזה של התוצר ירד מ־20 ל־18 אחוזים.

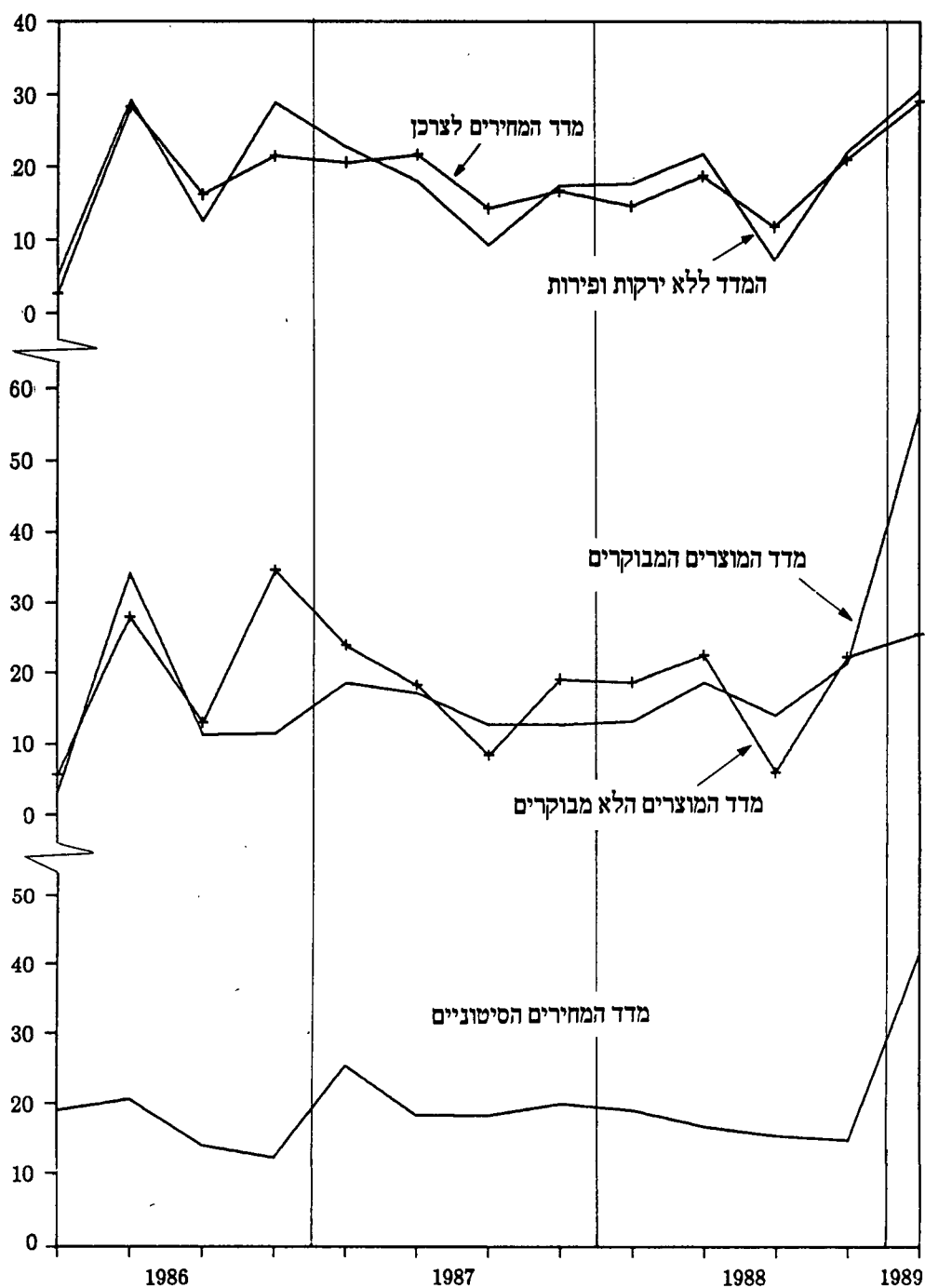
שער החליפין של השקל ביחס לסל המטבעות עלה השנה בכאחוז אחד, לאחר פיחות של כ־14 אחוזים ב־1987, ולפיכך הואט שיעור העלייה של מחירי המוצרים הסחירים (מוצרי היבוא, היצוא ותחליפיהם מייצור מקומי). לעומת זאת לא הואטה כמעט העלייה הממוצעת של המחירים האחרים (בניכוי פירות וירקות), וכך נמשך גם השנה תהליך הייסוף הריאלי, כלומר ההתייקרות היחסית של המוצרים הבלתי סחירים בהשוואה למחירי היבוא, היצוא ותחליפיהם. עם זאת בלטה האטה של עליית מחירי השירותים הבלתי מבוקרים, בעוד שקצב עלייתם של מחירי הדיור היה מהיר יותר מאשר אשתקד.

אין בידינו הסבר מלא לפער הנמשך שבין עליית המחירים הכללית במשק ובין עליית מחירי המוצרים הסחירים. בשנים 1985 עד 1987 הושפע פער זה במידה רבה מלחץ הרכבתם המהירה של הביקושים המקומיים על כושר הייצור של המשק ומלחצים להעלאה מהירה של השכר הריאלי — אולם ב־1988 נחלשו כוחות אלה במידה רבה; לפיכך מתעוררת השאלה, מדוע לא הצטמצם הפער שבין עליית מחירי המוצרים הבלתי סחירים לזו של הסחירים, ומדוע לא לוותה האטת התייקרותם של המוצרים הסחירים בהאטה רבה יותר של שיעור האינפלציה. נראה שהתשובה לשאלה זו נעוצה בהשפעתם של שלושה גורמים:

א. למרות שהממשלה שמרה על שער חליפין יציב עד לימים האחרונים של השנה, לא השתכנע הציבור כי היא תדבק במדיניות זו, וייתכן שאף ציפה להתאמת שער החליפין הנומינלי עוד במהלך השנה. (ראה להלן.) דומה שציפיותיו התבססו על ההערכה, כי הממשלה לא תהיה מוכנה לשלם מחיר גבוה במונחי אבטלה ופגיעה ביצוא, כדי להגיע להישגים נוספים בתחום בלימת האינפלציה. ציפיות אלה השפיעו על התפתחות המחירים והשכר במשך השנה.

¹ מחירי הפירות והירקות נתונים לתנודות ניכרות ובלתי סדירות, העוללות ליצור הטיה, במיוחד בהשוואת נקודות זמן (לעומת ממוצעים תקופתיים). המדד הכולל פירות וירקות עלה בכ־16 אחוזים בשתי השנים.

דיאגרמה ג'-1
שיעורי שינוי של מדדי מחירים שונים, 1986 עד הרביע הראשון של 1989
 (בתונים רבעוניים, מונחים שנתיים)

ב. מאז הורדת שיעור האינפלציה וצמצום תנודותיה, בעקבות תכנית הייצוב של יולי 1985, ניכרה נטייה להקטנת תדירותה של הצמדת השכר למחירים ולהרחבת תפוצתם של הסדרי תשלומים בלתי צמודים. ניתן לשער, שבמקביל פחתה גם תדירותם של שינויי מחירים, והוארכו טווחי הזמן של חוזים בלתי צמודים (כפי שיוסבר להלן). שינויים אלה נוטים להאט ולמתן את התגובה השוטפת של השכר ושל המחירים להתפתחויות כלכליות בטווח הקצר. בפרט, מיתנו רפואי התנהגות חרשים אלה את תגובת השכר והמחירים להאטת הפעילות הכלכלית והגידול בביקושים ב-1988. כמו כן בלטה העובדה, שהפחותים שבוצעו בראשית 1987 ובראשית 1989 לא העלו את המשק לשיעור אינפלציה גבוה חדש — בניגוד לתופעה שאפיינה את התקופה שלפני תכנית הייצוב.

ג. גידולו של הביקוש למוצרים בלתי סחירים היה השנה מהיר יותר מזה של הביקוש למוצרים סחירים והדבר לחץ להעלאת מחירי המוצרים הבלתי סחירים בשיעור גבוה מהמוצרים. (ראה פרק ב'). במשך השנה האיצה הממשלה את שיעור העלאתם של מחירי המוצרים המסוכסדים, לאחר שבינואר 1987 התחייבה שלא להעלות את מחירי מוצרי המזון המסוכסדים עד אפריל 1988. בעקבות העלאה זו הוצאה במשך השנה גם העלייה של סך כל מחירי המוצרים המבוקרים, ולכך היתה השלכה על התפתחות המחירים האחרים.

בראשית שנת 1989 הכריזה הממשלה על מדיניות כלכלית חדשה. (ראה פרק א'). במסגרת צעדי המדיניות, פוחד שער השקל בכ-13 אחוזים ביחס לסל המטבעות (חלק מהפחות בוצע בימים האחרונים של 1988), ומחירי המוצרים המבוקרים הועלו בשיעור דומה במהלך הרביעי הראשון של השנה. שיעור הפחות היה נמוך מההפרש שהצטבר בין עליית מחירי המוצרים הסחירים לעליית מחירי המוצרים הבלתי סחירים והשכר מאז הפחות הקודם של ינואר 1987: בין הרביעי האחרון של 1986 ובין הרביעי האחרון של 1988 עלו מחירי המוצרים הבלתי סחירים במדר המחירים לצרכן ב-51 אחוזים, מחירי התוצר עלו ב-43 אחוזים, והשכר בסקטור העסקי עלה ב-55 אחוזים, לעומת עלייה בת 26 אחוזים של מחירי המוצרים הסחירים במדר המחירים לצרכן, 25 אחוזים במחירי היבוא, 27 אחוזים במחירי היצוא ו-22 אחוזים במחירי היבוא של נכסי צריכה מוגמרים.²

קביעת שיעור פחות הנופל מהשחיקה המצטברת של שער החליפין הריאלי היא בחזקת איתות לציבור על כוונת הממשלה להמשיך ולהשתמש בשער החליפין כמכשיר לבלימת האינפלציה, תוך הסתגלות חלקית בלבד לעלויות המחירים והעלויות בפועל. (עם זאת, הפרשנות שניתנה להתרת תנודות מוגבלות של השער סביב לממוצע שלו — כדי למתן את תנועות ההון אל המשק וממנו — החלישה במידה מסוימת את קליטתו של מסר זה.) במקביל התקבלו החלטות על קיצוץ מסוים של הגירעון התקציבי, על הורדת שיעורי הריבית ללווים במטבע ישראלי ועל המשך הרפורמות בשוקי הכספים וההון, סחר החוץ והמיסוי. ביצוען של החלטות אלו עשוי לתרום ליצירת רקע נוח להמשך המאמץ האנטי-אינפלציוני.

בהקשר זה יש להזכיר גם את ההסכם החדש של תוספת היוקר, שנחתם בין ההסתדרות, המעסיקים והממשלה. הסכם זה העלה את שיעור הצמדת השכר למחירים בשוליים מ-70 ל-85 אחוזים, אך החיל את השיעור החדש רק על עלויות מחירים שמעבר לחצי אחוז לחודש. ההסדר החדש מאפשר להשיג שינויים במבנה השכר וברמתו הריאלית הממוצעת באינפלציה נמוכה יותר, ומפחית את הלחץ להעלאות שכר המכוונות להגן על העובדים מפני אינפלציה עתידית.

² הנתונים מתייחסים למדר המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות וללא מוצרים מבוקרים ולמחירי היבוא ללא יבוא ביטחוני ישר, יהלומים, דלק, אגיות ומטוסים.

לוח ג' - 1

התפתחות האינפלציה בישראל, 1970 עד 1988
(אחוזים לשנה)

העלייה במשך התקופה		השינוי בין ממוצעים שנתיים	
מדד המחירים לצרכן	מדד המחירים לצרכן	מדד המחירים לצרכן	מחירי התוצר
15.4	12.7	14.2	1970-1973 ¹
41.2	38.8	39.7	1974-1978 ¹
118.9	110.6	113.1	1979-1982 ¹
190.7	145.6	149.7	1983
444.9	373.8	391.8	1984
185.2	304.6	256.8	1985
19.7	48.2	50.7	1986
16.1	19.9	20.5	1987
16.4	16.2	18.4	1988

(1) ממוצע השינויים השנתיים במשך התקופה.
המקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

בעקבות פិחות השקל והעלאת מחירי המוצרים המבוקרים, עלה מדד המחירים לצרכן ללא ירקות ופירות בכ-4 אחוזים בינואר 1989 ובכ-7 אחוזים ברביע הראשון של השנה (29 אחוזים כמונחים שנתיים); המוצרים הלא־מבוקרים במדד, בניכוי ירקות ופירות, עלו ברביע זה בשיעור שנתי של 23 אחוזים. תגובה זו היתה מתונה מתגובת המחירים לפיחות השקל ולהתאמת מחירי המוצרים המבוקרים בתקופת האינפלציה הגדולה — הברל הנובע מהקדמת חלק מהעלאות המחירים לפיחות ומהפחתת גמישותן של התאמות השכר והמחירים. (ראה לעיל³).

2. המדיניות הכלכלית והתהליך האינפלציוני מאז תכנית הייצוב

בשלוש השנים האחרונות התייצב שיעור האינפלציה בישראל על רמה שנתי של כ-15-20 אחוזים — לאחר תקופת האצה ממושכת, שהביאה אותו ל-400 אחוזים ומעלה. ירידת האינפלציה היתה פרי תכנית הייצוב של יולי 1985, שנשענה על שלושה יסודות עיקריים: קיצוץ רב של גירעון הסקטור הציבורי, שימוש בשער החליפין כעוגן להתפתחות המחירים ושורת אמצעי עזר זמניים, ובכללם הקפאת מחירים ושכר, פיקוח על מחירים וקביעת שיעורי ריבית ריאליים גבוהים. (ראה פרקי המחירים ברוחות

³ המוצרים הסחירים הלא־מבוקרים התייקרו ברביע זה בשיעור נמוך יותר מהמוצרים הבלתי־סחירים הלא־מבוקרים (למעט ירקות ופירות) — עובדה המוסכרת לפחות בחלקה בהוזלות עונתיות של מחירי ההלבשה וההנעלה והתייקרות יתר של שירותי האירות, בעקבות עליית מחירי הלינה במלונות, מחירים הנקובים במטבע חוץ.

לוח ג' - 2
התפתחות מדדי מחירים נבחרים, 1986 עד 1988
(העלייה או הירידה (-), אחוזים)

בממוצע שנתי		במשך השנה ¹			
1988	1987	1988	1987	1986	
					מדד המחירים לצרכן
16.3	19.8	16.4	16.1	19.6	המדד הכללי
16.2	19.8	16.2	18.3	16.6	המדד ללא ירקות ופירות
17.0	18.5	19.1	-6.9	59.2	תוצרת חקלאית
16.2	20.0	12.4	14.8	12.4	תוצרת תעשייתית
					תוצרת תעשייתית ללא
11.6	14.7	7.6	16.5	9.3	מוון משקאות וטבק
17.5	18.4	23.2	16.2	4.5	בנייה ודירור
					תחבורה, תקשורת,
9.5	14.4	6.9	16.3	7.6	חשמל ומים
22.8	33.8	20.9	27.3	44.1	שירותים
14.8	15.8	16.8	15.2	15.4	מוצרים מבוקרים
16.6	21.0	16.3	16.4	20.9	מוצרים לא מבוקרים
12.0	13.2	10.4	13.4	13.8	סחירים
11.9	14.7	9.5	14.6	14.5	סחירים לא מבוקרים
19.5	24.1	21.3	17.7	23.7	כלתי סחירים
					כלתי סחירים ללא ירקות
19.7	24.6	21.3	21.8	18.8	ופירות
					כלתי סחירים ללא ירקות
21.0	25.9	22.4	23.1	17.2	ופירות וללא מבוקרים
					מחירים אחרים
18.4	20.5	20.6	18.5	27.3	תוצר מקומי גולמי
16.1	21.4	16.9	19.8	24.2	שימושים מקומיים ²
9.4	18.1	7.2	16.8	11.0	יבוא ³
10.5	16.6	9.7	15.9	6.9	יצוא ⁴
17.5	18.5	15.8	20.9	15.1	מחירים סיטוניים בתעשייה
20.0	25.6	16.8	23.7	24.0	תשומות בבנייה למגורים
					שער החליפין הרשמי
⁵ 0.3	⁵ 7.2	3.1	4.4	0.1	לעומת הדולר
⁵ 2.4	⁵ 14.3	1.3	14.2	6.5	לעומת סל המטבעות

(1) שיעורי השינוי במשך השנה במחירי החשבונאות הלאומית מבוססים על הרביע האחרון בכל שנה.

(2) מחירי החשבונאות הלאומית. ללא יבוא ביטחוני ישיר.

(3) מחירי החשבונאות הלאומית. ללא יבוא ביטחוני ישיר, יהלומים, דלק, אניות ומטוסים.

(4) מחירי החשבונאות הלאומית. ללא יהלומים.

(5) שיעורי השינוי בין ממוצעי תודש דצמבר בשנה זו ובשנה הקודמת.

ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה. ראה הגדרות בלוחות הפרק האחרים.

אינדיקטורים להתפתחות מחירי המוצרים הסחירים והבלתי סחירים, 1986 עד 1988
(1986 = 100)

- (1) שחורות ושירותים למעט יבוא ביטחוני ישיר, יהלומים, דלק, אניות ומטוסים.
- (2) שחורות ושירותים למעט יהלומים.
- (3) למעט יבוא ביטחוני ישיר.
- (4) לפי חלוקה ארעית זו נכללים במוצרים הבלתי שחירים כל השירותים (למעט חשמל, חמאה וגבינה, ביצים, לחם ודברי מאפה; יתר סעיפי מרד המחירים לצור המ קו ר : נתוני השלכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

60 בנק ישראל, דין וחשבון 1988

הצריכה לשימוש סופי בקצב שנתי ממוצע של 18 אחוזים, ויבוא חומרי הגלם והיצוא התייקר בשיעור שנתי של 10 אחוזים.

ב. תהליך הייסוף הריאלי: באותן שנים גדלו הביקושים המקומיים בשיעור גבוה יותר מאשר כושר הייצור של המשק, והשכר הריאלי עלה עלייה מהירה, מעבר למתבקש מהשפעתה של הרחבת הביקוש בחלק מהענפים. התפתחויות אלה לחצו לעליית מחירי המוצרים הבלתי סחירים ורמת המחירים הכללית במידה העולה על זו של מחירי סחר החוץ. השפעות אלה באו על רקע מגמה כללית של ייסוף ריאלי, שפעלה במהלך שנות השמונים, מעבר להשפעות קצרות הטווח של התפתחות הביקושים והשכר.

ג. גורם נוסף, שהיה בו כדי להקשות על מעבר מידי לאינפלציה מערבית, היה הצורך בהתאמות רבות של מכנה המחירים היחסיים והשכר בעקבות השינויים החריפים שהתחייבו מהפעלת תכנית הייצוב. מחמת הקשיחות הקיימות בשכר (ולעתים גם במחירים), פועלים שינויים כאלה לעליית מה של רמת המחירים הכללית.

יש לציין, שמאז הפעלת תכנית הייצוב עלו מיצרי הכסף והאשראי בקצב מהיר וגבוה מזה של המחירים והתוצר הנומינלי — אולם לא ניתן לקבוע, כי ההתרחבות המוניטרית היא שהניעה את התהליך האינפלציוני בתקופה זו; לפי כמה וכמה אינדיקציות, ההרחבה המוניטרית בתקופה הנדונה שיקפה בעיקר התאמה של המיצרים הכספיים להתפתחות המחירים, ולעליית הביקוש הריאלי לכסף, עקב ההפחתה הניכרת של שיעור האינפלציה. (ראה פרק ח').

ב־1988 נחלשו במידה רבה הכוחות שהניעו את עליית המחירים בשנתיים הקודמות — אך, כאמור, שיעור האינפלציה לא ירד ירידה משמעותית. נראה שחלק מההסבר לכך טמון בניסיון האינפלציוני של השנים 1985 עד 1987 — ברפואי ההתנהגות שנוצרו בעטיו ובציפיות שהוא עורר.

ד פוסי ההתפתחות של עליות המחירים ותנודותיהן

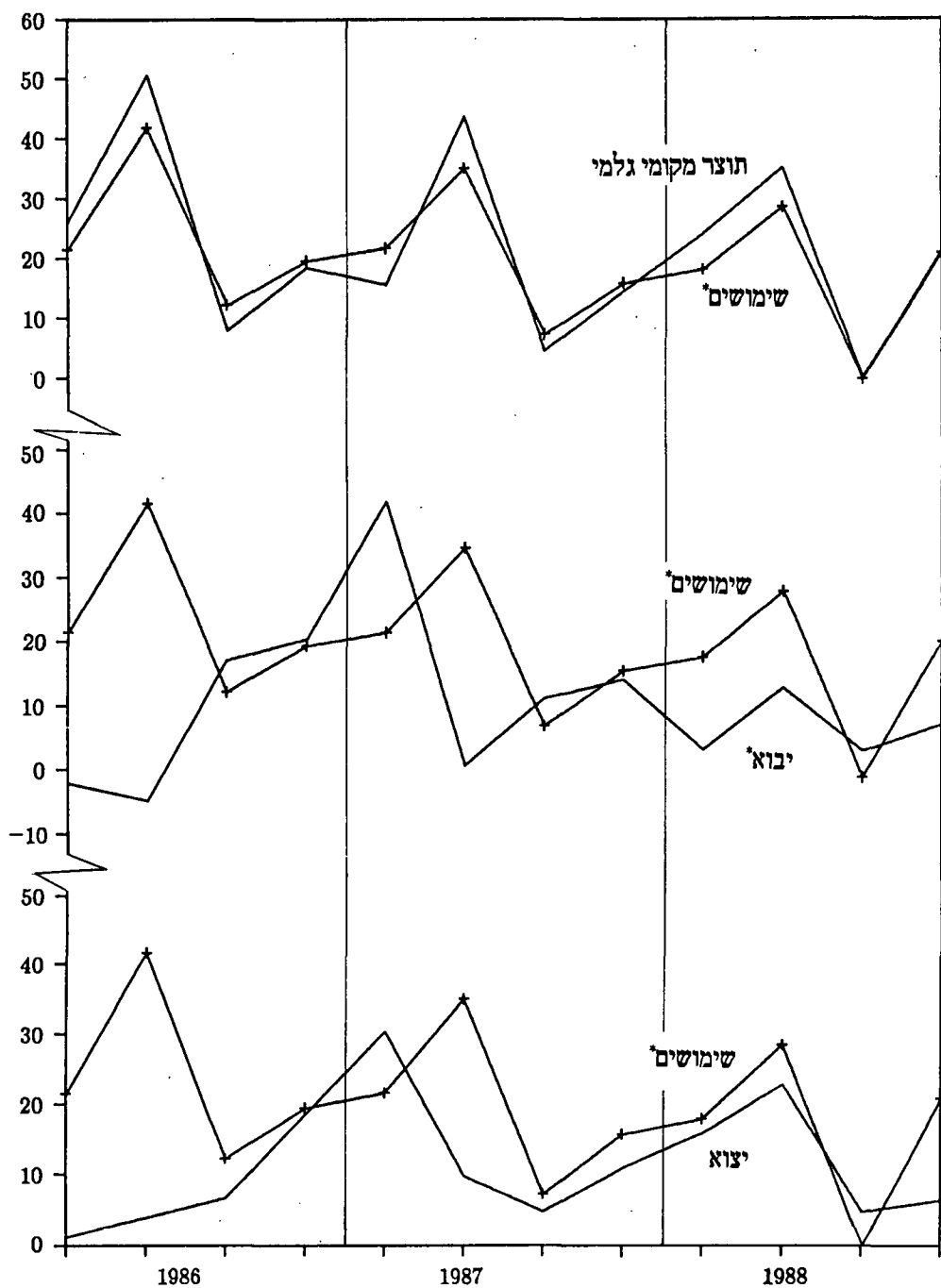
הירידה הגדולה של שיעור האינפלציה בעקבות תכנית הייצוב של יולי 1985 צמצמה גם את תנודותיה, וככל הנראה יצרה תמריצים לשינוי נוהגי התאמת המחירים. בפרט ניתן לשער, שפחתו היתרונות שמוכרים וקונים בשווקים שונים יכולים להפיק מהתאמת מחירים תכופה ומהצמדת מחירים בודדים לתקופות קצרות לשער המטבע הזר.

התאמה תכופה של מחירים כרוכה בהוצאות. קובעי המחירים בשווקים הפרטיים משווים הוצאות אלה להפסד הנובע משמירת מחיר נתון לאורך זמן, על רקע תנאי שוק משתנים, ובייחוד על רקע שחיקת ערך הכסף ואיבודאות לגבי ערכו; ככל שהפסדים אלה גבוהים יותר, תהיה תכיפות התאמתם של המחירים גבוהה יותר. ואכן נמצא, שהאצת האינפלציה בעבר הביאה להתאמה תכופה יותר. מאז הפעלת תכנית הייצוב ניכרה נטייה להארכת תקופת הפירעון של נכסים כספיים בלתי צמודים לטווח קצר, להקטנת תדירות החיובים של כרטיסי אשראי ולהארכת תקופת האשראי הבלתי צמוד הניתן ביד רשתות השיווק ומוכרי מוצרים בני קיימא; יש גם עדויות לנכונותם של ספקים להבטיח מסירת טובין בעתיד במחיר מוסכם מראש. על רקע זה ניתן להעריך, שיצרנים אכן נטו לצמצם את התדירות של התאמות מחיריהם, אף שאין בידנו נתונים ישירים על כך.

מגמה זו נתמכה בהקטנת התדירות של התאמת השכר להתפתחויות המחירים — מפעם כחודש לכפעמיים בשנה. זו נבעה אמנם מהסדר המוסדי של תוספת היוקר, אך נכונותם של העובדים לחתום על הסכם המקטין את התדירות מעידה כי פחתה תחושת הסיכון הכרוכה בכך.

נראה, שבמקביל פחתה גם הנטייה להצמיד מחירים בודדים לשער הדולר. יעילות השימוש בשער החליפין כאינדיקטור למחירי מוצרים ולעלויות הנוגעות ליצרנים השונים פחתה, כתוצאה מתהליך הייסוף הריאלי, מאי הרציפות בהתפתחות שער החליפין ומהשינויים החדים בשערי המטבעות בעולם.

דיאגרמה ג' - 2
 שיעורי שינוי של מחירי החשבונאות הלאומית, 1986 עד 1988
 (נתונים רבעוניים, מונחים שנתיים)

• ללא יבוא ביטחוני ישיר.

ייתכן שגם ההצמדה למדרי מחירים כלליים לזמן קצר איבדה מכוח המשיכה שלה בתקופה זו, כפי שמשקף בין היתר משינוי הסדרי התשלומים במסחר הקמעוני. (ראה לעיל.)

אם תהליכים אלה אכן פעלו במידה משמעותית, היה בהם כדי להביא להפחתה נוספת של תנודתיות האינפלציה, לצמצום פיוורן של הציפיות לגבי התפתחותה בעתיד, למיתון התגובה של המחירים והשכר להתפתחויות שוטפות ולהקדמת ההיערכות לקראת שינויים צפויים בעתיד. נטיות אלה מתיישבות, כאמור, עם התגובות לפיחות השקל בשנים האחרונות ועם התפתחות המחירים במהלך שנת 1988. (ראה להלן.)

ייתכן, שאחד הגורמים שנטו לחזק מגמות אלה הוא מידתה הנמוכה יחסית של התחרות במשק הישראלי, בשל ממדיו הקטנים של השוק המקומי, ההגנה הארמיניסטרטיבית הרבה על הייצור המקומי והמעורבות הרבה של הממשלה בחיי הכלכלה⁴. נראה, כי יצרנים, הפועלים בסביבה שבה התחרות מוגבלת, יחששו פחות מהעלאת מחירים ונקיבתם לתקופות ארוכות יותר אם מפני שאין להם מתחרים המציעים מוצרים דומים, ואם מפני שבשווקים אוליגופוליסטיים נוטים היצרנים להתחרות ביניהם גם באמצעות פרסומת ושירותים נלווים, ופחות באמצעות המחיר. (מערכת הבנקאות הישראלית מספקת דוגמה לכך.)

התהליכים המתוארים לעיל מתיישבים עם התפתחותה של שונות המחירים בשנים האחרונות. לוח ג'-5 מלמד על הצטמצמות השונות של העליות החודשיות במדד המחירים לצרכן, ושל התנודות החודשיות ביחסי המחירים במדד זה בין 1985 ו-1986 ועל ירידה נוספת בשונות אלה בין 1986 ו-1987. לוח ג'-6 ודיאגרמה ג'-6 מצביעים על מגמת הצטמצמות השונות הכוללת של השינויים השנתיים במחיריהן של 79 קבוצות מוצרים המרכיבות את מדד המחירים לצרכן בין 1986 ל-1988. מגמת ירידה זו בולטת במיוחד בתוך קבוצות המוצרים הבלתי סחירים. נראה, שתהליכים אלה הושפעו גם מהשגת התאמה חלקית של מבנה המחירים (והשכר) לשינויים החדים שחלו במשק אחרי תכנית הייצוב. במשק אחרי תכנית הייצוב.

מגמות דומות של צמצום השונות ניכרות גם בתחום השכר. (ראה פרק ד') יש לציין, שחלק נכבד מהשונות הנותרות בהתפתחויות החודשיות של המחירים והשכר קשור בגורמים עונתיים, שהם צפויים, לפחות בחלקם. על עוצמתם של שינויים עונתיים אלה ניתן ללמוד מדיאגרמה ג'-5 ומלוח ג'-נ-1.

3. הגורמים להתפתחות המחירים ב-1988

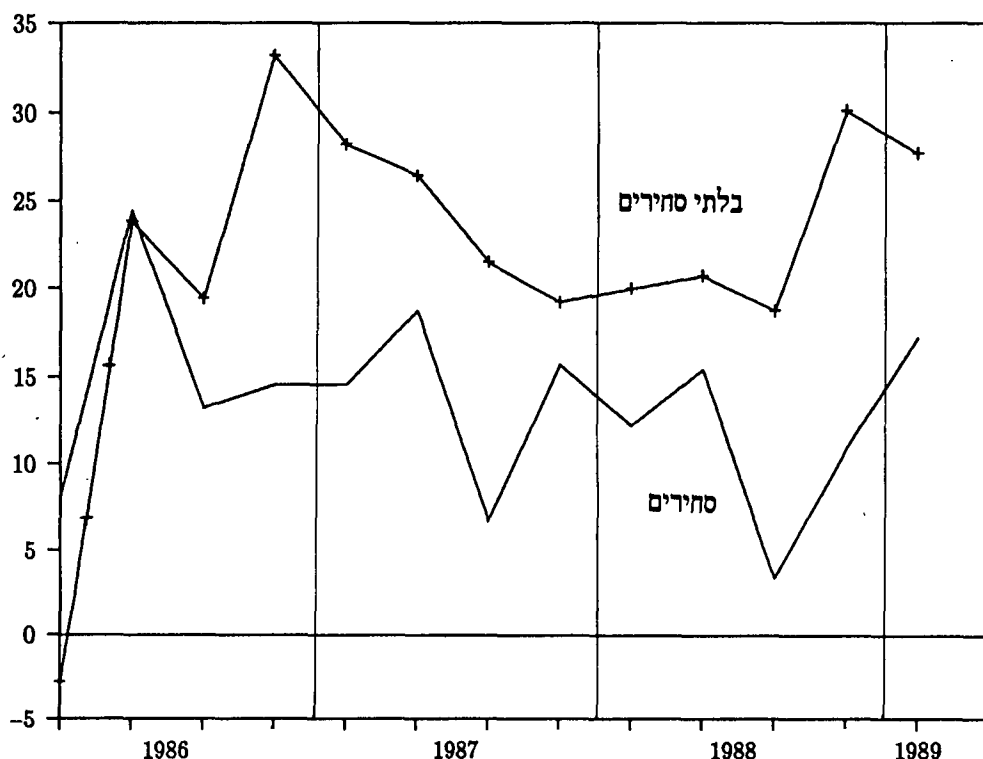
א. מדיניות שער החליפין וציפיות הציבור

אף שהממשלה אימצה, ביולי 1985, את שער החליפין כאמצעי מרכזי לייצוב רמת המחירים, היא לא קיבלה על עצמה התחייבות חד-משמעית להימנע מהתאמתו. יתירה מזו: בתקופה הראשונה שלאחר תכנית הייצוב אף הוכרז, שעליות יתר של השכר והמחירים עלולות לחייב התאמה של שער החליפין. גם המדיניות שננקטה עד סוף 1987 התיישרה עם התפיסה, כי למרות צמצום ההסתגלות האוטומטית של שער החליפין להתפתחויות השוטפות במשק, בהשוואה לעבר — תבוצע בסופו של דבר התאמה של שער החליפין כדי לתקן שחיקת יתר של שער החליפין הריאלי ועליות יתר של השכר הריאלי. תפיסה זו עלתה בקנה אחד עם התמדת שיעור האינפלציה ברמה שהתגבשה במהלך השנים 1986 ו-1987.

⁴ לפי רוח הוועדה הציבורית לפיקוח על מונופולים וקרטלים מיולי 1988, מידת הריכוזיות של הייצור התעשייתי בישראל כפולה מזו שבאירופה. בישראל גם נפוצה מאוד התופעה של יבואנים בלעדיים.

דיאגרמה ג' - 3

שיעורי שינוי של מחירי המוצרים הסחירים והבלתי סחירים, ללא מוצרים מבוקרים
וללא ירקות ופירות, 1986 עד הרביע הראשון של 1989
(נתונים רבעוניים, מונחים שנתיים)

על רקע זה נוצרה במשך שנת 1988 סתירה בין מדיניות הממשלה בתחום שער החליפין לבין ציפיות הציבור: הממשלה הכריזה על הגברת מחויבותה לייצוב שער החליפין, ואמנם שמרה עליו ברמה קבועה עד לימים האחרונים של השנה. במקביל, הפחיתה הממשלה את היענותה ללחצים לסיוע למגזרים שונים, שנקלעו לקשיים הולכים וגוברים, ושמרה על המסגרת הכוללת של הגירעון התקציבי המתוכנן. אולם כנגד זאת, הרחיבה הממשלה את הוצאותיה ואת היקף כוח האדם שהיא מעסיקה, ולא קידמה בקצב מספק רפורמות המכוונות לצמצום משקלה במשק ולהגברת יעילות הייצור — למרות הכרזותיה. בכך היה כדי לאותת לציבור, שאין היא נכונה לשלם תמורת ירידה נוספת של האינפלציה מחיר גבוה במונחי תעסוקה, אברן תוצר ופגיעה ביצוא. תחושה זו גברה בעטיין של הכרזות אחרות, שמהן היה ניתן להסיק כי התחדשות גידולה של הפעילות הכלכלית בטווח הקצר חשובה יותר מהישג נוסף בתחום האינפלציה; זאת על רקע ההישג המרשים בתחום זה — ייצובה הנמשך של האינפלציה ברמה המתקרבת לתחום העליון של שיעוריה בארצות התעשייתיות⁵. ייתכן שההתאמות הגבוהות של מחירי המוצרים

⁵ מרבית מדינות המערב התקרבו לתחום זה רק בתקופה קצרה הסמוכה למשברי הנפט — ולאחר מכן עשו מאמצים גדולים לחזור לשיעורי אינפלציה נמוכים יותר. הרמות הממוצעות השוררות בהן כיום הן כ-3-4 אחוזים לשנה (ראה לוח ז' - 25).

המסובסדים, לאחר שהוקפאו מראשית 1987, חיזקו גם הן את ההערכה, כי הממשלה אינה מסוגלת להימנע לאורך זמן מהתאמת נומינליות. במקביל, פעלו גם השינויים שחלו בשנים האחרונות ברפואי התאמת השכר והמחירים למיתון תגובת המחירים להתפתחויות השוטפות בשער החליפין ובפעילות הכלכלית (ראה לעיל).

על הציפיות לפיחות בשנת 1988 ניתן ללמוד מההתפתחות בשוקי הכספים וההון, ובפרט של הפרמיה על הדולר השחור ושל רכישות מטבע חוץ בידי הציבור (כמפורט בפרקים ז' ו-ח). מפאת מהירותה הגבוהה של ההתאמה בשווקים הפיננסיים, משקפים אינדיקטורים אלה במידה רבה את הציפיות לפיחות בטווח הקצר. ציפיות אלו, שהושפעו מהערכות הציבור לגבי השיקולים לעיתוי של הפיחות מנקודת הראות של הממשלה, הגיעו לשיא לקראת סוף השנה. את ההתפרצות הרבה של הביקוש למטבע חוץ בסוף השנה ניתן להבין רק על רקע ההערכה הנמשכת, כי הממשלה אכן תתאים את שער החליפין. מאחר שתהליכי התאמת המחירים, ובמיוחד השכר, איטיים יותר מן ההתאמה בשוקי הכספים וההון, לא התמקדה התגובה לציפיות לפיחות סמוך לעיתוי הצפוי, אלא נמשכה לאורך השנה כולה. רק במחירי הדיור, שהם בעלי אופי נכסי, בלטה העלייה המהירה ברכיש האחרון של השנה, במקביל לתגובה החרפה בשוקי הכספים וההון.

ציפיותיו של הציבור לפיחות השקל נבעו, כאמור, מרבקותו בציפיות לייציבות שיעור האינפלציה. דבקות זו מצאה ביטוי בייציבות השיעור הממוצע של עליית מחירי המוצרים הלא-סחירים (למעט מבוקרים, ופירות וירקות) ובצמצום נוסף של השונות בהתפתחות מחירים אלה (לוח ג'-6 ודיאגרמה ג'-6).

התרחבות הפער בין התפתחות מחירי המוצרים הבלתי סחירים לזו של הסחירים לא התבטאה במקביל בהתרחבות הפער בין השכר הנומינלי לעובדים בשני מגזרים אלה, ולפיכך פגעה בייצור ובתעסוקה בענפים הסחירים. חלק מההסבר לחוסר הגמישות של השכר במגזר הסחיר קשור במנגנונים הפורמליים והבלתי פורמליים, המביאים להצמדת שכר בין סוגי עובדים שונים ובכלל זה חוק שכר המינימום והסדר תוספת היוקר. (ראה להלן).

נראה, שציפיותיו של הציבור לא רק השפיעו על מחירי המוצרים הבלתי סחירים ועל השכר, אלא גם הביאו לעליית חלק ממחירי המוצרים הסחירים מעבר למתבקש מהתפתחות המחירים בחו"ל. (ראה סעיפי התוצרת התעשייתית בלוח ג'-2). במשק הישראלי שוררת מידה ניכרת של הגנה מינהלית על הייצור המקומי, ובמקרים רבים נתון היבוא בידי סוכנים בלעדיים. מצב זה מפחית את יעילות השימוש בשער החליפין כמכשיר לשליטה על רמת המחירים הכללית, ובתנאים אלה מושפעים מחירי המוצרים הסחירים בשוק המקומי בחלקם ממחירי המוצרים הבלתי סחירים ומהתפתחות השכר. יש עדויות, כי עליית מחירי היצוא הישראלי בחו"ל השנה משקפת בחלקה החלטות של יצואנים ישראלים, על רקע התפתחות העלויות המקומיות ומחירי הבלתי-סחירים, ולא רק את התפתחות המחירים בשוקי היצוא הישראליים — עובדה המתיישבת עם בלימת גידולו של היצוא, למרות התרחבות הסחר העולמי. (ראה פרק ז').

ב. ההשפעות של רמת השימושים והפעילות הכלכלית והרכבן

בשנת 1988 נחלש הלחץ, הנובע מהרחבת הביקושים על המחירים, תוך האטת שיעור הגידול של הביקושים המקומיים והתוצר (לוח ג'-4). אמנם גם השנה גדלו השימושים המקומיים (למעט יבוא ביטחוני ישיר) בשיעור גבוה במקצת מאשר התוצר, אולם לא נראה שניתן לייחס לכך משמעות דומה לזו של השנתיים הקודמות. בשנים 1986 ו-1987 ביטא הגידול המהיר של השימושים המקומיים יחסית לתוצר את הגברת לחץ הביקושים על כושר הייצור של המשק — ולפיכך הביא להתייקרות יתירה של

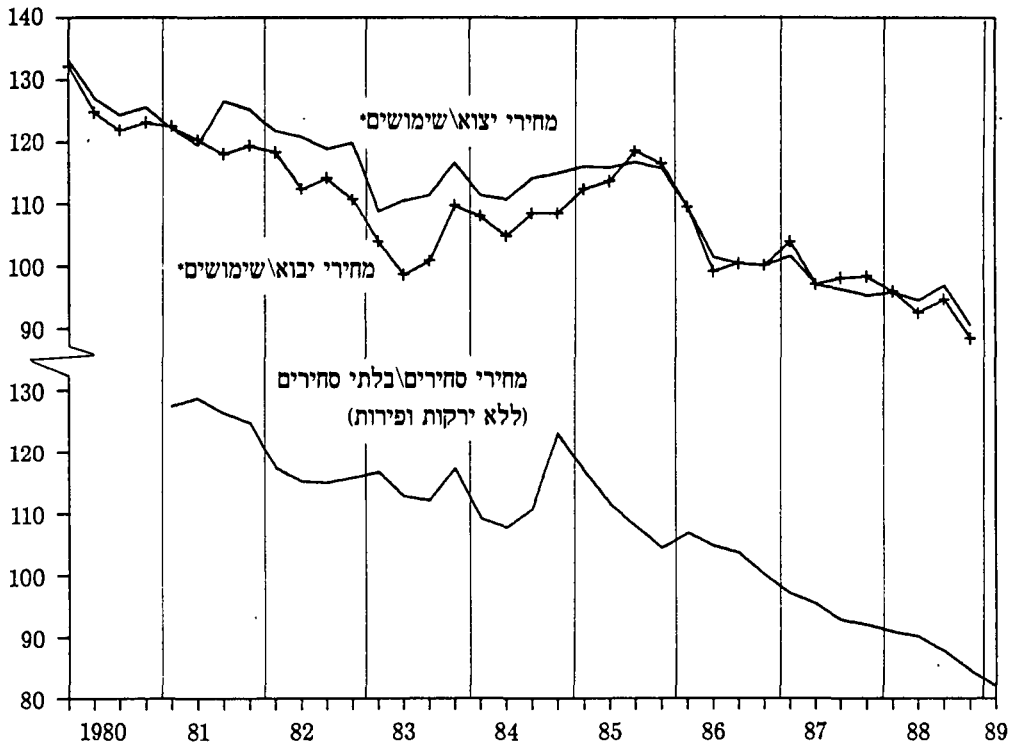
לוח ג' - 4
גורמים ונתוני רקע להתפתחות המחירים, 1986 עד 1988
(אחוזים)

התפתחות במשך השנה ¹			ממוצע שנתי		
1988	1987	1986	1988	1987	1986
1. השינוי במחירים					
א. מחירי השימושים המקומיים למעט יבוא ביטחוני ישיר					
16.9	19.8	24.2	16.1	21.4	47.9
ב. מדד המחירים לצרכן ללא פירות וירקות					
16.5	18.3	16.8	16.2	19.8	46.0
2. השינוי במחירי היבוא והיצוא					
א. יבוא סחורות ושירותים אורחיים ²					
7.2	16.8	11.0	9.4	18.1	38.3
9.7	15.9	6.9	10.5	16.6	30.3
11.8	17.9	5.0	14.1	14.1	31.8
4.4	16.9	17.9	2.9	22.6	49.9
-	-	-	9	18	38
ב. יבוא חומרי גלם ³					
ג. יבוא נכסי צריכה בסה"כ					
ד. רכיב היבוא בצריכה הפרטית ⁵					
3. השינוי הריאלי בתוצר ובשימושים					
א. התוצר המקומי הגולמי					
2.4	2.6	6.6	1.6	5.2	3.6
ב. השימושים המקומיים למעט יבוא ביטחוני ישיר					
1.9	4.2	12.2	2.1	6.1	8.7
-3.7	9.6	-0.3	-2.9	8.9	2.5
ג. יצוא סחורות ושירותים ³					
4. הגידול הנומינלי של עלות העבודה					
א. השכר בסקטור העסקי					
21.0	28.1	46.8	21.9	30.7	66.4
ב. עלות העבודה ליחידת תוצר בסקטור העסקי					
-	-	-	22.5	32.8	61.6
5. משקל גירעון הסקטור הציבורי בתוצר					
א. גירעון (-) עודף (+) כולל ⁶					
-	-	-	-4.6	-1.3	1.9
ב. גירעון (-) עודף (+) מקומי ⁷					
-	-	-	-5.2	-1.4	2.1
6. ההתפתחות המוניטרית					
א. גידול אמצעי התשלום					
16	59	116	32.3	60.2	169.4
ב. גידול M3					
10	35	22	18.6	37.1	44.3
ג. שיעור הריבית הריאלי					
-	-	-	13.8	18.8	8.2
הממוצע על האשראי הבנקאי					

- (1) החישוב נעשה לפי הרביע האחרון של השנה בהשוואה לרביע האחרון של השנה הקודמת.
 - (2) נתוני החשבונאות הלאומית. למעט יבוא ביטחוני ישיר, יהלומים, דלק, אניות ומטוסים.
 - (3) נתוני החשבונאות הלאומית. למעט יהלומים.
 - (4) נתוני סחר החוץ בשער החליפין הרשמי, למעט דלק ויהלומים.
 - (5) מחושב ע"י שקלול של היבוא הישיר והיבוא הנובע מתוך תשומה התפוקה.
 - (6) נתוני החשבונאות הלאומית. ראה לוח ה'-1.
 - (7) נתונים כספיים, כולל תשלומי ריבית. ראה לוח ח'-6.
- ה מקור : הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ועיבודי בנק ישראל.

דיאגרמה ג' - 4

אינדיקטורים להתפתחות שער החליפין הריאלי, 1980 עד הרביע הראשון של 1989
(IV/1986 = 100)

· ללא יבוא ביטחוני ישיר.

מחירי המוצרים הבלתי סחירים, שלא ניתן להרחיב את אספקתם המקומית באמצעות הגדלת היבוא. בין 1986 ל-1987 פחת אמנם שיעור הגידול של השימושים המקומיים, וכן ההפרש שבינו לשיעור גידולו של התוצר (על רקע תנאי היצע נוחים), אולם גם ב-1987 נמשכה, ככל הנראה, הגברת הלחץ של הביקושים על כושר הייצור של המשק. ב-1988, לעומת זאת, מצביעים נתוני שוק העבודה, כהתפתחות האבטלה ותשומת העבודה, על הקטנת הלחץ הכולל של הביקושים על כושר הייצור של המשק. זאת ועוד: האטת שיעור גידולו של התוצר השנה הושפעה אמנם במידה רבה מגורמי היצע (ראה פרק ב'), אולם חלק מגורמים אלה קשורים במערכת הציפיות לשינוי שער החליפין וקשיחויות המחירים והשכר שנדונו לעיל, ואינם מבטאים ירידה של כושר הייצור הכולל במשק.

עם זאת מלמדת בחינת ההרכב של הביקושים על לחץ מסוים לייסוף ריאלי, כלומר לעליית יתר של מחירי המוצרים הבלתי סחירים יחסית למחירי המוצרים הסחירים. (ראה פרק ב' במיוחד לוח ב'-ג'-8.)

ג. התפתחות עלויות הייצור

על השפעות אפשריות של צד ההיצע על התפתחות המחירים ניתן ללמוד גם דרך התפתחותן של עלויות הייצור (לוח ג'-4 ודיאגרמה ג'-5). עם זאת יש לזכור, שהתפתחות העלויות עצמה מושפעת הן מהתפתחות הביקושים ומהפעילות הכלכלית והן מהתפתחות המחירים ומהציפיות לגביה.

עלות העבודה: בשנת 1988, נמשך תהליך האטת עליית השכר בסקטור העסקי, על רקע עלייתו המהירה בשנתיים הקודמות והיחלשות הביקוש לעבודה. שיעור עליית השכר ליחידת תוצר בסקטור זה פחת מ־33 אחוזים אשתקד ל־22 אחוזים השנה — קרוב יותר לשיעורה של עליית המחירים הכללית. התפתחות השכר מושפעת, כאמור, מהציפיות האינפלציוניות, ואינה מגיבה במהירות על ההתפתחויות השוטפות במשק; זאת גם בגלל אופיה של מערכת ההסדרים הפורמליים והבלתי פורמליים הנהוגים בשוק העבודה — ובהם תוספת יוקר חלקית, המשולמת בפיגור על מלוא עליית המחירים, מבנה ההצמדות בין סוגי שכר שונים וחוק שכר המינימום. יש לציין, שעליות השכר השנה, כמו בשנתיים הקודמות, העיקר בעיקר על הסקטור הסחיר. לעומת זאת, בענפים הפחות סחירים, ובפרט בשירותים, היתה התפתחות השכר במשך שלוש השנים האחרונות קרובה יותר לזו של המחירים. (ראה פרק ד').

התשומות המיובאות: מחירי התשומות המיובאות ללא דלק ויהלומים עלו השנה ב־14 אחוזים, כמו אשתקד. ההתייכרות של רכבי היבוא הישיר והעקיף בשימושים המקומיים (למעט דלק, אניות ומטוסים, יהלומים ויבוא ביטחוני ישיר) פחתה מכ־18 אחוזים ב־1987 לכ־9 אחוזים ב־1988; התייכרות רכבי היבוא הישיר והעקיף (ללא דלק) בצריכה הפרטית הואטה גם היא באותה מידה. (לוח ג'—4). מחירי יבוא הדלק ירדו השנה; אמנם השינויים במחירי היבוא אינם מועברים במלואם לצרכנים, אך מחירי המזוט לתעשייה ירדו השנה ירידה בת 20 אחוזים, בעור שמחירי הסולר נשארו יציבים, ואילו מחירי החשמל הועלו בכ־5 אחוזים.

עלויות המימון: שיעור הריבית הממוצע על האשראי לזמן קצר נשאר ב־1988 דומה לזה של שלושת הרבעים האחרונים ב־1987 (לאחר ירידתו ברבע השני של אותה שנה). עם זאת נמשכה ירידת הריבית על האשראי במטבע ישראלי, שהיא החשובה יותר ליצרנים המשווקים בשוק המקומי, ובפרט ליצרני מוצרים בלתי סחירים. אף על פי כן נשארה הרמה הממוצעת של הריבית גבוהה במונחים ריאליים, והיא המשיכה להעיק על המגזר היצרני — במיוחד על חלקו המרבה להשתמש באשראי חו"ד — על רקע בעיות המימון, שצבר בשנים הקודמות. סביר להניח, כי היו יצרנים לשוק המקומי, שיכלו השנה לגלגל אל הצרכנים את הורדת שיעורי הריבית, בצורת האטת עליות מחיריהם. לעומת זאת נראה, שהיו הפרעות בייצור בחלק מהפירמות שנקלעו למשכרי מימון, ולכן יכלה להיות השפעה גם על יצרנים אחרים הקשורים אליהן.

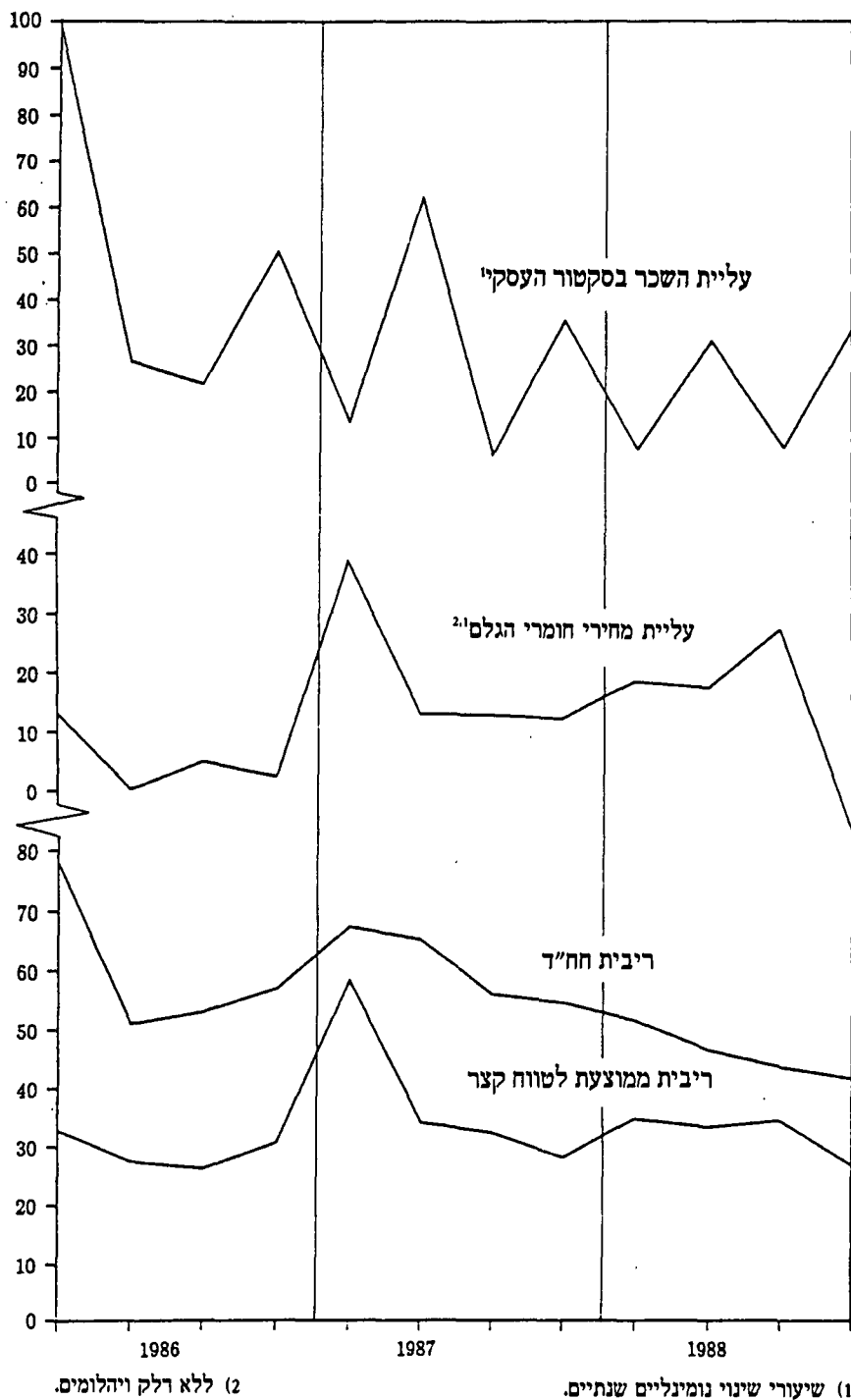
מיסוי הפעילות היצרנית: השנה לא חלו שינויים משמעותיים בשיעורי הסכסוד והמיסוי על הפעילות העסקית.

בשנת 1988 ניכרה אפוא נטייה להאטת העלייה של מרבית מחירי התשומות. נראה שממדיה של האטה זו היו גדולים מאלה של האטת עליית המחירים, ובולט במיוחד צמצום הפער בין עליית השכר לעליית המחירים, שמשמעותו היא התייצבות משקל הרווחים בתוצר במהלך השנה, לאחר ירידה בת שנתיים. (תופעה זו קשה להסבירה בהתחשב בגיאות הביקושים בשנתיים הקודמות ובהאטתם השנה). כאמור, מבליעה תמונה ממוצעת זו הבדלים גדולים בין ההתפתחויות בענפים הסחירים והבלתי סחירים — וגם בין הענפים הסחירים יש הבדלים, בהתאם למשקל המגזר הדולרי בפעילותם. (ראה פרק ז').

לסיכום: על רקע מדיניות שער החליפין וההתפתחות הכוללת של הביקושים והפעילות הכלכלית, היה ניתן לצפות להאטה ממשית של האינפלציה בישראל בשנת 1988. בחינת ההרכב של התפתחות הביקושים והפעילות הכלכלית מלמדת על פעולתם של כוחות, שהיה בהם כדי למתן את האטת האינפלציה במידה מסוימת, אך ספק רב אם הם עשויים להסביר את התמדתו הרבה של שיעור עליית המחירים. גם התפתחות עלויות הייצור אינה תורמת להסבר זה.

לפיכך נראה, שבהסבר התפתחות המחירים ב־1988 יש לייחס משקל רב להערכתו של הציבור, כי הממשלה לא תעמוד בלחצים להתאמת שער החליפין, וכי לא יחול שינוי מהותי בשיעור האינפלציה;

דיאגרמה ג' - 5
 התפתחות עלויות הייצור, 1986 עד 1988
 (בתונים רבעוניים, מונחים שנתיים)

לוח ג' - 5

אינדקסצורים לשוונות מדר המחירים לצרכן, 1970 עד 1988

שטית התקן של המחירים היחסיים ¹	שטית התקן של שינויי המחירים החודשיים	שיעור השינוי החודשי במחירים	
2.4	1.1	1.3	1973-1970
2.9	2.3	2.9	1978-1974
4.4	2.2	6.7	1982-1979
4.2	5.0	9.2	1983
3.4	5.6	15.2	1984
4.6	8.2	9.2	1985
2.7	1.2	1.6	1986
2.0	0.6	1.2	1987
2.6	0.8	1.2	1988

1) ממוצע משוקלל של שטית התקן של המחירים היחסיים החודשיים של עשר הקבוצות העיקריות במדר המחירים לצרכן. המחיר היחסי של כל קבוצה מוגדר כחס בין מדר המחירים של הקבוצה למדר הכללי לצרכן.
ה מקור: עיבודי בנק ישראל, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

זאת על רקע השינויים, שחלו ברפואי ההתאמות של השכר ושל המחירים ובשונותן של עליות המחירים בעקבות ירידת האינפלציה מאז 1985.

4. התפתחות המחירים השונים

מחירי המוצרים הסחירים הבלתימבוקרים במדר המחירים לצרכן עלו במשך השנה ב־9.5 אחוזים (בהשוואה ל־14.6 אחוזים אשתקד). שיעור זה גבוה במידה רבה משיעור עליית מחיריהם של נכסי הצריכה המיובאים בשער החליפין הרשמי, 4.4 אחוזים — אך דומה לזה של מחירי היצוא⁶, 9.7 אחוזים (לוחות ג'—2 וג'—4).

כאמור, נראה, כי עליית מחירי המוצרים הסחירים (מוצרי היבוא, היצוא ותחליפיהם המקומיים) היתה גבוהה ממה שהתחייב מהתפתחות המחירים בעולם, ובפרט — כי העלייה של מחירי היצוא משקפת לפחות בחלקה את החלטות ההיצע של יצרנים ישראלים, הניצבים בפני ביקוש שאינו גמיש לחלוטין. (עם זאת, בשל היקפו הרב של יבוא חומרי הגלם ביצוא הישראלי, יחסית לארצות המפותחות, ייתכן שההתייקרות הגבוהה השנה קשורה גם להתייקרות חומרי הגלם בעולם — ראה פרק ז').

שיעור ההתייקרות של מוצרי התעשייה, המגזר הסחיר הבולט ביותר, פחת השנה רק מכ־15 לכ־12 אחוזים — אך בניכוי מזון, משקאות וטבק, שבהם גבוה משקל המוצרים המסובסדים, היתה הירידה תלולה מאוד, מכ־17 לכ־8 אחוזים. גם מחירי התחבורה, התקשורת, החשמל והמים עלו בשיעור חדר ספרתי, אולי מפני המשקל הגבוה של הדלק בתוכם ומדיניות המחירים הממשלתית.

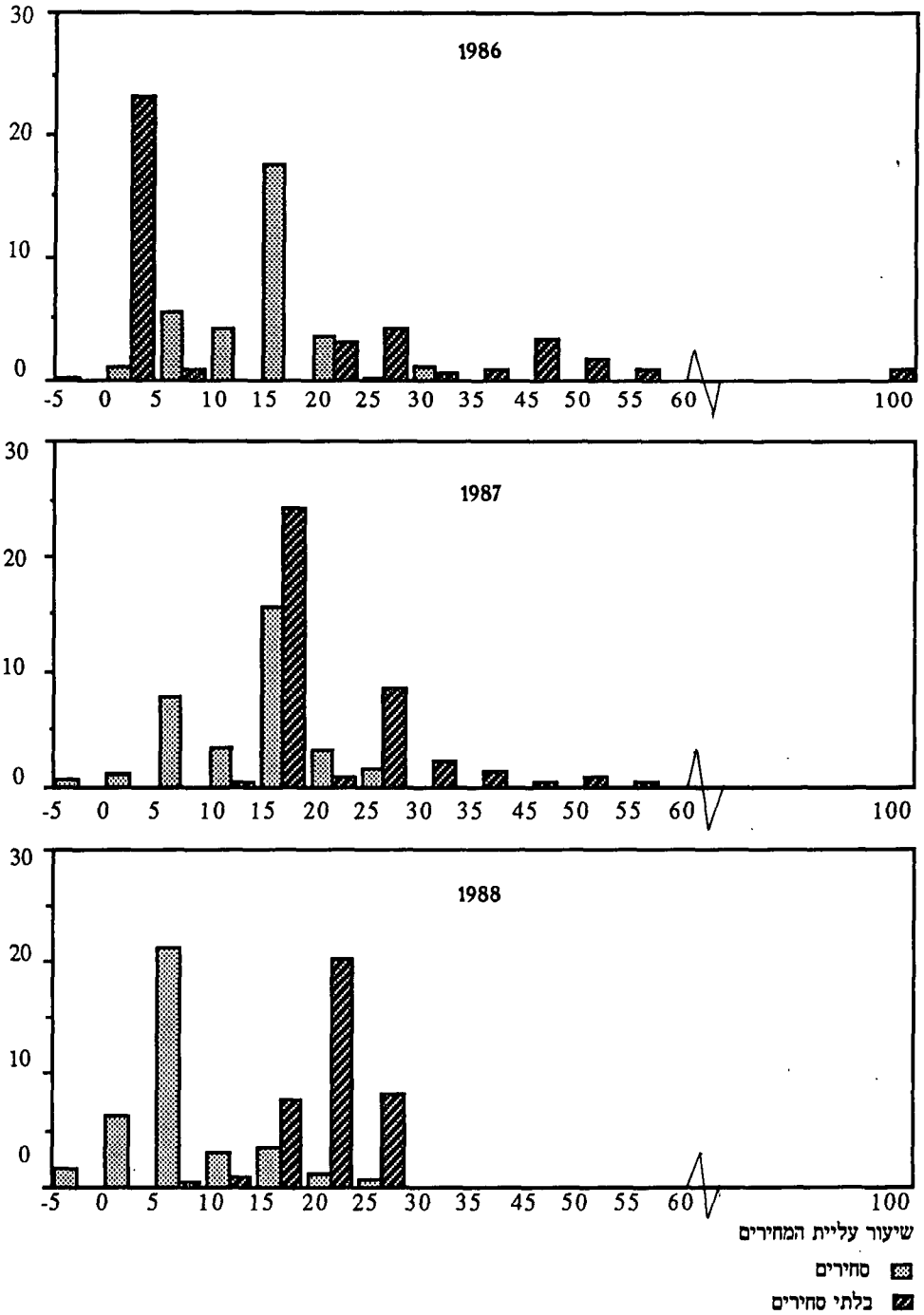
מחירי המוצרים הבלתיסחירים במדר המחירים לצרכן עלו השנה ב־21 אחוזים, בהשוואה ל־18

⁶ היצוא למעט יהלומים.

דיאגרמה ג' - 6

התפלגות שיעור ההתייקרות של קבוצות מוצרים שונות במדד המחירים לצרכן במשך השנה, לפי חלוקה בין סחירים ובלתי סחירים, 1986 עד 1988 (ללא מבוקרים וללא ירקות ופירות)

אחוזים מהמדד

שיעור עליית המחירים

סחירים

בלתי סחירים

לוח ג' - 6

ממוצע ושונות עליות המחירים של מוצרים שונים במשך השנה, 1986 עד 1988¹

1988		1987		1986		
שונות	ממוצע	שונות	ממוצע	שונות	ממוצע	
1.71	21.3	4.13	17.7	17.89	23.7	מוצרים בלתי סחירים
						(מזה: ללא מבוקרים
0.83	22.4	3.92	23.1	19.76	17.2	וללא פירות וירקות)
1.74	10.4	1.16	13.4	1.79	13.8	מוצרים סחירים
0.87	9.5	1.27	14.6	1.68	14.5	(מזה: ללא מבוקרים)
1.27	16.4	1.40	16.1	5.41	19.6	סך הכול
						(מזה: ללא מבוקרים
1.25	16.1	1.35	19.3	4.31	17.0	וללא פירות וירקות)

(1 מבוסס על חלוקת מדר המחירים לצרכן ל-79 קבוצות, מהן 41 סחירות ו-38 בלתי סחירות, על פי המיון המפורט בהערה 4 ללוח ג'-3.)

ה מקור : עיבודי בנק ישראל, על פי נתוני הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.

אחוזים אשתקד, אך בניכוי מחירי המוצרים המבוקרים, הפירות והירקות הואט במקצת קצב עלייתם — מ-23 ל-22 אחוזים.

השנה בלטה במיוחד האטת עלייתם של מחירי השירותים הלא-מפוקחים הפרטיים — שירותים אישיים, שירותי בידור, שירותי הארחה ושירותים עסקיים. לאחר שב-1986 וב-1987 עלה הסל הכולל של השירותים הפרטיים ב-39 אחוזים וב-35 אחוזים, בהתאמה, התייצבה עלייתם השנה על כ-20 אחוזים; התפתחות זו היתה מתואמת במידה ניכרת עם התפתחות השכר בשלוש השנים הללו. השנה הואטה גם עליית מחיריהם של השירותים הציבוריים, שגם הם התייקרו בשיעורים גבוהים מאוד בשנתיים הקודמות. עלייה זו שיקפה מאמץ ממשלתי לצמצם את ההוצאה התקציבית על שירותים אלה, לאחר שעיקר ההפחתה בסבסוד המוצרים הושג כבר בין 1983 ל-1985.

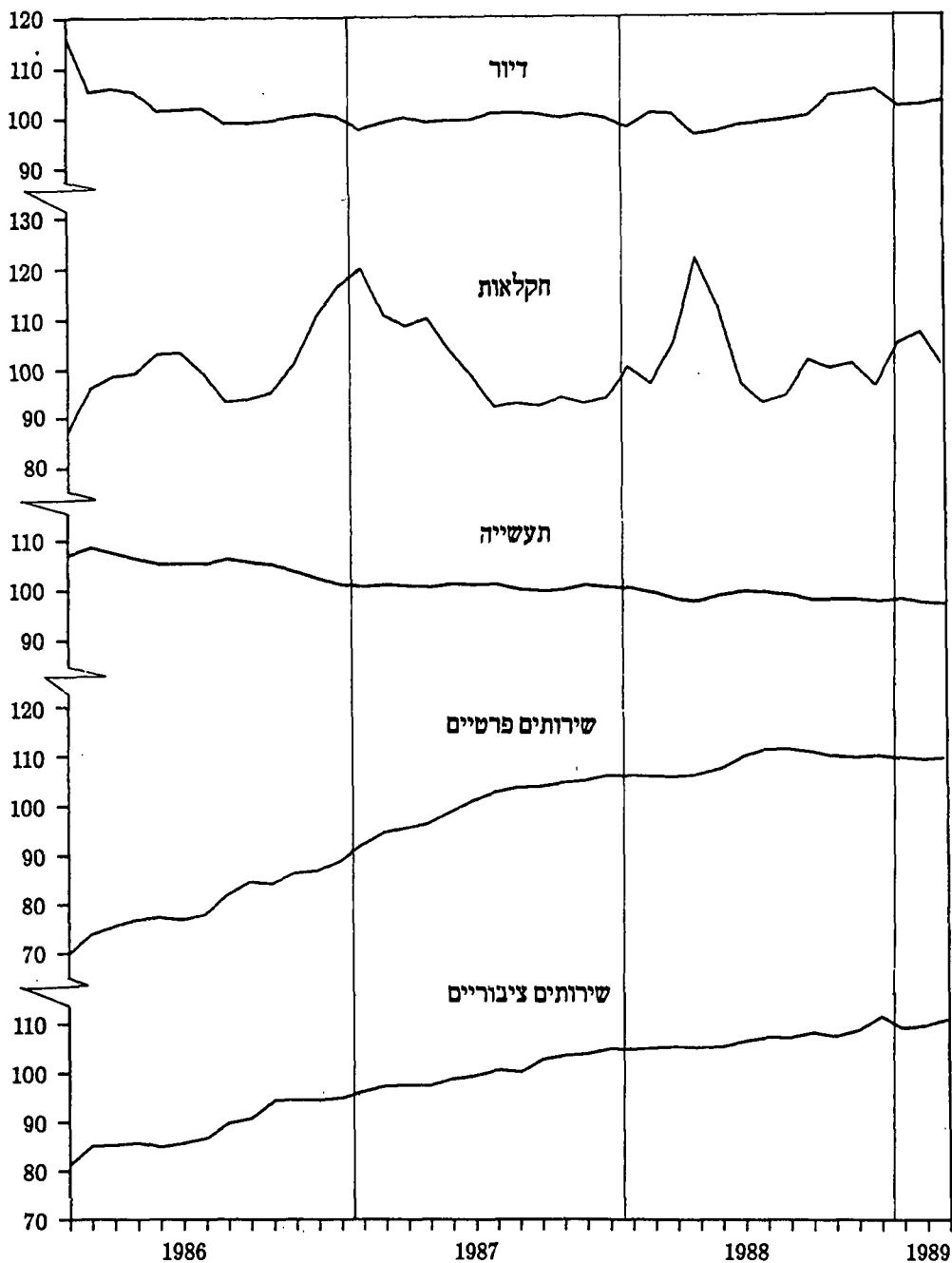
עליית מחיריהם של שירותי הדיור הואצה השנה מ-16 ל-23 אחוזים — על רקע גידול הביקוש ושיבושים בהיצע. (ראה פרק ו'). עם זאת מעניין, שלמרות הקשיים בהשגת כוח אדם מהשטחים, פחת השנה שיעור ההתייקרות של התשומות לבנייה במגורים, וגם עליית השכר הממוצעת במגזר זה (כ-20 אחוזים) לא היתה חריגה במיוחד.

מחירי התוצרת החקלאית — הנתונים לתנודות חדות, בעיקר בשל גורמי טבע — עלו השנה ב-19 אחוזים, לאחר עלייה בת 59 אחוזים ב-1986 וירידה בת 7 אחוזים אשתקד.

קצב ההעלאה של מחירי המוצרים המסובסדים במשך שנת 1988 היה גבוה מקצב עלייתו של מדר המחירים לצרכן, לאחר שבראשית 1987 הסכימו ההסדרות והממשלה על הקפאתם עד לאפריל 1988. בראשית 1989 שבה הממשלה וייקרה את המוצרים המסובסדים.

הפיקוח על המחירים נשמר במהלך השנה במתכונת ובהיקף של השנה שעברה (כרבע ממדר המחירים לצרכן). לאחר צעדי המדיניות שננקטו בראשית 1989, הכריזה הממשלה, כי תשוב ותכניס למסגרת הפיקוח מוצרים שמחיריהם יועלו בשיעורים חריגים.

דיאגרמה ג' - 7
 יחסי מחירים של מוצרי ענפים שונים במדד המחירים לצרכן,
 דצמבר 1985 עד מארס 1989
 (1987=100)

לוח ג'-נ'-1
מדדי מחירים נבחרים, 1986 עד I/1989
(העלייה או הירידה (-) במשך התקופה, מונחים שנתיים, אחוזים)

1989	1988				1987				המשקל במדד המחירים לצרכן				
I	IV	III	II	I	IV	III	II	I	1988	1987	1986		
												מדד המחירים לצרכן	
31	20	11	18	18	19	10	16	19	16	16	20	1000	המדד הכללי
29	21	9	21	14	18	13	21	22	16	18	17	939	המדד הכללי, ללא ירקות ופירות
62	21	12	40	21	12	8	12	23	23	14	17	186	מזון (ללא ירקות ופירות)
49	-5	35	-18	91	36	-22	-22	-12	19	-7	65	61	ירקות ופירות
20	47	19	9	21	15	15	14	18	23	16	4	230	דיוור
61	21	10	24	14	9	16	14	22	17	15	15	228	המחירים המבוקרים ¹
25	19	11	17	18	22	9	17	18	16	16	21	772	המחירים הלא-מבוקרים
44	15	13	18	17	20	18	14	32	16	21	15		מדד המחירים הסיטוניים לתעשייה
													מדד מחירי התשומות
26	11	9	21	28	14	25	22	35	17	24	24		בבנייה למגורים
30	9	10	22	13	12	26	21	39	13	24	18		בסלילה
38	12	22	21	17	16	18	16	33	18	21	6		בחקלאות
													שער החליפין הרשמי ²
62	-9	12	6	5	-11	-1	-4	39	3	4	0		לעומת הדולר
46	3	0	0	2	7	0	-1	60	1	14	7		לעומת סל המטבעות החדש ³
	88	-10	32	-2	57	9	55	1	22	28	48		השכר בסקטור העסקי

(1) מדד מחירי המוצרים המבוקרים כולל את הסעיפים הבאים במדד המחירים לצרכן: קמח, ביצים, בשר קפוא, עופות קפואים, שמנים ומרגרינה, חלב ומוצרים, מסי עירייה, חשמל, מים וגז לשימוש ביתי, גן ילדים, חינוך יסודי, בית ספר תיכון, סיגריות וטבק, נסיעות עירוניות ובין עירוניות, שירותי דואר וטלפון, דלק, שמן ורשיונות נהיגה. משקל המחירים המבוקרים במדד המחירים לצרכן הוא כ-20 אחוזים.

(2) מבוסס על שערי חליפין ממוצעים בכל חודש ולא על סופי חודש.

(3) סל 5 מטבעות של המדינות: ארה"ב, גרמניה, צרפת ויפן, על פי המשקלות שנקבעו באוגוסט 1986.

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה ובנק ישראל.

לוח ג' - נ' - 2

מדד המחירים לצרכן לפי ענפי משק, 1986 עד I/1989
(העלייה או הירידה (-) במשך התקופה, מונחים שנתיים, אחוזים)

1989	1988				1987				1988	1987	1986	המשקל במדד המחירים לצרכן	
I	IV	III	II	I	IV	III	II	I					
31	20	11	18	18	19	10	16	19	16	16	20	1000	מדד המחירים לצרכן
52	-4	33	-15	84	27	-15	-22	-11	19	-7	59	67	תוצרת חקלאית
27	18	3	25	6	23	4	17	17	12	15	12	430	תוצרת תעשייתית
60	20	12	37	15	11	9	8	23	21	13	17	150	מזון, משקאות וטבק
-32	48	-27	66	-33	88	-28	76	-28	5	14	14	67	הלבשה ומוצרי טקסטיל
33	8	8	3	11	7	12	4	32	8	13	16	26	עץ ומוצרי ורהיטים
													הנעלה ומוצרי עור,
-6	20	-6	33	-12	48	-12	53	-11	7	15	11	20	גומי ופלסטיקה
													מתכת, מכונות, כלי
20	-1	3	0	15	25	8	15	39	4	21	18	86	הובלה ומוצרי חשמל
													מוצרים כימיים
46	25	15	14	22	9	8	5	10	19	8	-9	42	ומוצרי נפט
30	9	10	7	6	25	25	14	39	8	26	19	39	תעשיות שונות לנמ"א
20	45	18	10	23	15	16	15	19	23	16	5	168	שירותי בנייה ודירור
55	3	4	2	15	13	18	13	21	6	16	-7	24	חשמל ומים
57	-2	9	13	9	-9	23	32	24	7	16	13	63	תחבורה ותקשורת
32	21	16	26	21	25	21	28	35	21	27	44	248	שירותים
29	19	14	14	28	20	14	18	15	18	17	58	55	מסים וביטוח
28	34	18	23	19	29	26	26	32	24	28	39	83	שירותים ציבוריים
38	12	15	35	19	26	23	37	56	20	35	39	111	שירותים פרטיים

* שירותים אישיים, שרותי הארחה ושירותים עיסקיים.

ה מקור: הלשכה המרכזית לסטטיסטיקה.